

***

ZELENKO I.P. MODERN NORMATIVE REGULATION OF STANDARDS OF THE LAWYER-PROFESSIONAL BEHAVIOR

The analysis of legal and technical features separate deontology norms is executed.

В.О. КРОЛЕНКО

Донецький юридичний інститут МВС при ДонНУ

УДК 342.951:339.972(477)

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНИХ ЦІЛЮВИХ ПРОГРАМ В УКРАЇНІ¹

Аналізуються недоліки поточного законодавства в сфері розробки, ухвалення та виконання державних цільових програм, зокрема, проблеми реалізації норм Закону України «Про державні цільові програми».

Ухвалення в 2004 р. Закону України «Про державні цільові програми» [1] стало новим етапом організаційно-правового забезпечення діяльності відповідних органів у сфері розробки, ухвалення та виконання (реалізації) державних цільових програм (далі – ДЦП). На жаль, правова база, що склалася в цій сфері, зокрема й вказаний закон потребують, на нашу думку, істотного вдосконалення. Недоліки у правовому забезпеченні адміністративних відносин у сфері ДЦП потребують на докладний аналіз. Адже саме їх усунення слід вважати одним із найбільш дієвих механізмів боротьби із злочинами та правопорушеннями в сфері ДЦП. Цю проблему слід вважати дуже актуальною для України, насамперед урахувавши значну кількість зловживань саме в сфері ДЦП, які в останні роки нанесли державі колосальних збитків, гальмували розвиток пріоритетних напрямків вітчизняного господарства та соціально-культурної сфери.

Відомості про такі недоліки можна отримати, насамперед, використовуючи порівняльний аналіз різних актів, що регулюють правовідносини в сфері ДЦП, аналітичні матеріали та думки окремих фахівців із цього приводу. До цього часу питань вдосконалення нормативно правової бази в цій галузі торкалися лише декілька дослідників та практиків, зокрема, Л.І. Дідківська, Л.С. Головка, І.А. Малярчук, В.С. Пода, Ю.О. Тищенко, але їх думки мали насамперед прогностичний характер; час, що пройшов після змінення відповідного законодавства, дозволяє проаналізувати вказані питання виходячи, зокрема, з тих потреб, що виникають при реалізації відповідних адміністративно-правових норм.

Як зауважує І.А. Малярчук, Україні не вдалося досягти належного рівня вирішення проблеми програмного

регулювання економіки, що зумовлено низкою суб'єктивних і об'єктивних чинників, зокрема, перманентною адміністративною реформою та неузгодженістю міжвідомчих інтересів, а процес формування державних програм набув значною мірою неконтрольованого характеру [2]. Це багато в чому пояснюється й недосконалістю чинної правової бази. В.А. Дем'юхін визнає наявність чисельних зауважень до Закону України «Про державні цільові програми», які «відносяться до питань виконання, визначення функцій та фінансування» ДЦП [3].

На думку фахівців, означений Закон потребує внесення кардинальних змін, що мають стосуватися численних прогалин, зокрема, щодо визначення і розподілу повноважень державних органів управління, замовників і виконавців програм. На законодавчому рівні норми мають визначати процедурні засади формування, реалізації й контролю за виконанням державних цільових програм, оцінки досягнутих результатів та впровадження їх у повсякденне життя, відповідальність суб'єктів програмного процесу за його порушення [2].

На думку народних депутатів І.О. Зайця, Ю.А. Кармазіна, положення Закону України «Про державні цільові програми» є такими, що обмежують повноваження депутатів Верховної Ради України (далі - ВРУ), оскільки суб'єктом законодавчої ініціативи щодо законів про загальнонаціональні цільові програми є виключно Кабінет Міністрів України (далі - КМУ) [3]. Висловимо думку, що саме ці положення закону є повністю логічними та мають підґрунтя на конституційному рівні. Повноваження КМУ із розробки загальнонаціональних програм є конституційними (ст.116 Основного Закону), отже саме КМУ має бути в цих випадках суб'єктом законодавчої ініціативи. Інші програмні закони, наприклад, «Про державний бюджет», вносяться до ВРУ саме за нормами Бюджетного кодексу та виключно КМУ.

¹ Первинна рекомендація з напрямку досліджень: канд. юрид. наук Бабін Б.В. (ДЮІ МВС при ДонНУ).

Недоліком Закону України «Про державні цільові програми» І.А. Малярчук називає те, що заходи, завдання та показники ДЦП за ч.2 ст.4 Закону враховуються під час складання проекту Державного бюджету на відповідний рік шляхом визначення головними розпорядниками бюджетних коштів обсягів видатків на їхню реалізацію у складі бюджетних програм та включення центральним органом виконавчої влади з питань фінансів відповідних бюджетних запитів до пропозицій проекту Держбюджету. На його думку, «ця норма закріплює розпорошення бюджетних коштів між численними виконавцями і співвиконавцями, дає можливість останнім отримувати фінансові ресурси без узгодження з державним замовником програми, а його, у свою чергу, позбавляє будь-якої можливості контролювати фінансові потоки, що виділяються на реалізацію програми» [2].

Головне юридичне управління ВРУ висловлювало багато зауважень до окремих положень проекту зазначеного Закону, які, на жаль, так й не були враховані в процесі доробки цього документу. Так, на думку управління, ст.1 проекту поділяє державні цільові програми на загальнодержавні та інші, проте не наводить чітких критеріїв віднесення до того чи іншого виду. Експерти управління наполягали на необхідності визначення таких критеріїв, оскільки ст.10 проекту передбачає різний порядок затвердження зазначених видів програм. Крім того, вони звернули увагу на відсутність у проекті часового аспекту, тобто визначення чіткої системи взаємопов'язаних програм коротко-, середньо- і довгострокового характеру; вимагали на доповнення й уточнення у ст.11 процедури визначення виконавців державних цільових програм, оскільки це пов'язане з розподілом бюджетних коштів [4]. Повністю погоджуючись із наведеною думкою, вважаємо за необхідне внесення відповідних доповнень в Закон.

Крім того, слід акцентувати увагу на суперечностях, що свідчать про певну неузгодженість положень Закону України «Про державні цільові програми», про що вказують й окремі фахівці. Так, у ч.2 ст.11 дозволяється замовнику «...самостійно здійснювати заходи і завдання програми», а в ч.2 ст.8 обумовлено лише «...здійснення загального керівництва і контролю»; у ч.2 ст.9 зазначено необхідність включення до проекту програми «обґрунтування шляхів і засобів розв'язання проблеми», які повинні бути визначені, згідно частини 3 статті 6, ще у концепції тощо. Певного редакційного доопрацювання потребують окремі положення, зокрема у визначеннях ДЦП та видів ДЦП. Так, за ч.1 ст.1 Закону будь-яка ДЦП спрямовується «...на розв'язання найважливіших проблем», а «інші ДЦП», за ч.3 цієї ж статті є направленими на вирішення лише «окремих проблем...». На думку експертів Головного правового управління ВРУ, це «виглядає більш розпливчате ніж, наприклад, «досягнення затверджених показників і цілей».

Також, на думку В. Подо, виконання Закону України «Про державні цільові програми» потребує на додаткові витрати коштів, що має зменшити «і без того невелике фінансування державних програм». Це аргументується тим, що цей Закон передбачає державну експертизу проекту, контроль за виконанням програми, організацію й проведення конкурсного відбору виконавців, що нібито може вимагати значних коштів [5]. Наведені аргументи

дійсно не дозволяють погодитись із ствердженням експерта Міністра економіки та з питань європейської інтеграції О. Шлапак, який в Пояснювальній записці до проекту Закону зауважив, що його реалізація не потребує додаткових витрат з державного бюджету [6]. Навіть, якщо безпосереднє ухвалення дійсно не призвело до необхідності додаткового фінансування вже прийнятих програм, то майбутні акти про ДЦП, за умов їх відповідності Закону, будуть потребувати на збільшене фінансування, зокрема, й з наведених положень Закону України «Про державні цільові програми».

На думку І.О. Зайця, недолік Закону - у відсутності окремої згадки в ньому про центральний орган виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів, оскільки кількість ДЦП екологічного характеру є значною [3].

Як вважають окремі фахівці, Закон України «Про державні цільові програми» не передбачає комплексної експертної оцінки кінцевих результатів виконання програм та відповідно належної відповідальності за порушення термінів виконання, недосягнення визначених кінцевих показників, нерационального використання матеріальних, трудових, інтелектуальних ресурсів (крім фінансових), цей акт «окрім підготовки щорічних звітів державними замовниками, не передбачає і запровадження системи державної, у тому числі статистичної звітності (хоча б на рівні фінансових показників та відсотків досягнення очікуваних результатів), відсутність якої робить програмний процес практично безконтрольним» [2]. Відсутність у Законі категорії відповідального виконавця у випадках, коли «може бути дуже багато виконавців», І.О. Заєць також вважає його істотним недоліком [3].

Серед невіршених Законом актуальних питань В. Подо називає те, що «невід'ємною частиною будь-якої цільової програми є вказівка щодо конкретних строків реалізації, але багато українських державних програм мають тенденцію до «розтягування в часі» шляхом внесення змін» [5]. З прогалин Закону І.А. Малярчук, зокрема, називає відсутність жодного посилення на виняткове значення ДЦП для вирішення нагальних соціальних проблем, здійснення структурних змін в економіці тощо серед основних умов, за яких має розроблятися ДЦП (ч.2 ст.2 Закону; у переліку основних стадій розроблення та виконання ДЦП, зазначених у цій статті відсутній вагомий, на думку опонента, етап відбору найважливіших проблем для програмного вирішення у рамках пріоритетних напрямів соціально-економічного, науково-технічного розвитку держави [2].

Слід згадати про наведені різними авторами дані Державного комітету статистики, за якими в 2003 р. за рахунок коштів державного бюджету підприємства й організації України виконували 52 державні науково-технічні й цільові програми. Загальний фактичний обсяг фінансування завдань по програмах того року склав 44,8 млн. грн., тобто, 91,1 % від обсягу фінансування договорів, укладених з організаціями-виконавцями. Також слід зазначити, що в 2003 році повернута заборгованість по 62 завданням за роботи, виконані в попередні роки. Так, з 473 завдань, лише 17 не виконувалося через відсутність фінансування, притім, що в минулому 2002 році 53 державних науково-технічних програми з 146 фінансувалися менше, ніж на 50 %, а по 11 програмам видатки не провадилися взагалі.

Тому, на думку окремих авторів, виконання ДЦП стало виходити в «автоматичний режим» [2, 5].

Обговорення проекту Закону України «Про державні цільові програми» тривало у ВРУ на другому читанні всього 10 хвилин [5]. Втім, зауважимо, що навіть не беручи до уваги той великий обсяг роботи, який відбувся в комітетах ВРУ з цього приводу, слід вказати, що на першому читанні проблема ДЦП обговорювалася депутатами досить тривалий час, про що свідчить й відповідна стенограма від 15.05.2002 р. Але відсутність належного, зокрема громадського обговорення проекту (як можна бачити із наведених вище повідомлень про його обговорення, в ньому брали участь насамперед державні органи, що прямо підпорядковані головному розробнику проекту – КМУ) сприяла наведеним та іншим недолікам цього правового акту.

Цікава ситуація відбулася із внесенням поправок з регіональних і місцевих цільових програм до Закону. Так, поправки щодо назви проекту Закону в цьому контексті, було відхилено на засіданні КМУ. Народний депутат Ю.В. Ширко запропонував змінити назву Закону в наступній редакції «Про державні та місцеві цільові програми», а преамбулу викласти в редакції: «Цей Закон визначає засади розроблення, затвердження та виконання державних та місцевих цільових програм».

При розгляді 18.03.2004 р. Проекту Закону України «Про державні цільові програми» поправка до нього народного депутата Ю.В. Ширка не була ухвалена ВРУ, її підтримала лише частина депутатів від фракцій «Наша Україна», комуністів, Блоку Юлії Тимошенко, групи «Народний вибір». Цікаво, що фракція «Регіони України» не підтримала цю поправку жодним голосом, подібна поправка народного депутата Б.Я. Безпалого до Проекту також не буда врахована ВРУ [1]. Фактично, поза нормами закону залишилися питання статусу та процесів розробки, ухвалення, реалізації не лише недержавних (регіональних та місцевих) цільових програм, але й міжнародних цільових програм, що має значну актуальність як внаслідок фактичного існування таких програм в Україні, так й участі України в ухваленні Порядку розробки, реалізації та фінансування міждержавних цільових програм СНД у квітні 2004 р. [7].

Треба також зазначити, що якщо в Законі України «Про державні цільові програми» визначено лише 8 напрямків, за якими класифікуються всі ДЦП, тоді як, наприклад, у звіті Мінекономіки визначені вже 19 напрямків дії програм, за якими відстежується фінансування. Це дає підґрунтя для виникнення сумнівів при визначенні напрямку спрямування більшості програм та появи неможливості порівняти показники фінансування. ДЦП, як складова частина державного регулювання та макроекономічних відносин мають відповідати основним принципам макроекономічного планування [8, с.66-67]. У цьому Законі не визначені принципи, на яких базується створення державних цільових програм, тому, на нашу думку, цей проект слід доповнити зазначеними принципами.

Зауважимо, що після ухвалення Закону, його окремі положення не виконуються. Зокрема, Закон передбачає дві форми затвердження ДЦП: через ухвалення ВРУ відповідного Закону (для загальнонаціональних), та шляхом затвердження ДЦП КМУ (для інших ДЦП). Але, й після

набуття цим законом чинності, декілька ДЦП, що не є загальнонаціональними, були ухвалені ВРУ, але шляхом прийняття не законів, а відповідних постанов (наприклад, ДЦП «Діагностика, профілактика та заходи боротьби з губчастоподібною енцефалопатією та іншими пріонними інфекціями на території України на 2005-2010 роки», затверджена Постановою ВРУ від 5.11.2004 р., № 2176-IV). Фактично, заборони таких рішень Закон України «Про державні цільові програми» не містить, але виходячи із конституційного принципу «все, що не дозволено органу державної влади, є для нього забороненим», такі дії ВРУ навражд чи можна вважати правомірними.

Ці факти можна пояснити тим, що крім недоліків Закону, значну проблему становить відсутність дій законодавця із приведення у відповідність цьому закону інших своїх актів. Так, чинний Регламент ВРУ 1994 р. містить окрему главу 9.2 «Розгляд і затвердження найважливіших загальнодержавних програм економічного, соціального та національно-культурного розвитку України і звітів та інформацій про їх виконання», норми якої регламентують процес прийняття рішення ВРУ щодо конкретної ДЦП, але не відповідають означеному Закону [9]. Наявність такої глави Регламенту ВРУ до того ж додає невизначеності питанню про те, за якою процедурою ВРУ має за ч.1 ст.10 Закону України «Про державні цільові програми» ухвалювати закони про загальнодержавні цільові програми: чи буде це процедура, передбачена у главі 9.2 Регламенту (крім застосування вказаних норм, що не відповідають Законом України), чи вона має регламентуватися положеннями ст.6.2.7, 6.3.4, 6.3.7, 6.7.8 та ін., які встановлюють особливості процедури законотворчості. Навіть вказівка у ст.7.0.1 Регламенту ВРУ, що проекти найважливіших постанов та інших актів ВРУ з питань державного, господарського, соціально-культурного життя, екологічної безпеки і зовнішньої політики розглядаються у трьох читаннях відповідно до правил, встановлених Регламентом ВРУ щодо розгляду законопроектів [9], не усуває, на нашу думку, тієї невизначеності, що склалася.

Ці процедурні та другорядні на перший погляд питання є насправді дуже актуальними – адже недотримання правової процедури ухвалення Закону про загальнодержавну цільову програму викличе можливість визнання цього закону Конституційним судом України таким, що не має юридичної сили. При цьому такі події можуть бути спровоковані з метою припинення виконання («небажаної») ДЦП на будь-якому етапі її реалізації.

За ч.2 ст.5 Закону, порядок розроблення та виконання державних цільових програм затверджується КМУ [1]; зауважимо, що крім наведених вище Наказів Міністерства економіки, окремого акту КМУ з цього приводу ще не існує, незважаючи на ч.ч.2, 3 Прикінцевих положень Закону. Ці норми вказують КМУ на необхідність затвердження Порядку розроблення та виконання ДЦП у шестимісячний строк після опублікування Закону та подання до ВРУ пропозиції щодо приведення законів України у відповідність із Законом, та приведення своїх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом – у тримісячний строк.

Намагання авторів Закону України «Про державні цільові програми» вирішити проблему регіонального планування шляхом запровадження регіональних ДЦП об-

грунтовано викликає критику багатьох авторів. Зокрема, І.О. Засць влучно зауважує, що обласна МДА, яка за законом є ініціатором розробки концепції ДЦП, не в змозі випрацювати та розробити цю концепцію в загальнодержавних рамках, що може тільки «центральный орган виконавчої влади» [3]. Тому надання цих повноважень регіональним МДА та Раді міністрів АРК, органам місцевого самоврядування слід вважати досить фіктивним. Положення закону про регіональні ДЦП ускладнюють процеси розробки та реалізації недержавних регіональних та місцевих цільових програм АРК та органів місцевого самоврядування, що фактично розповсюджує державі повноваження на аспекти регіональної та місцевої політики, які мають самостійно вирішуватись на місцях.

Для усунення гіперцентралізації фінансування цільових програм М.А. Павловський пропонує розподілити фінансові ресурси на дві приблизно рівні частини – одну для фінансування регіональних та місцевих цільових програм, іншу – для фінансування галузевих програм (обидві приблизно по 1 млрд. грн. щорічно), при одночасній концентрації зусиль на пріоритетних напрямках на інноваційному розвитку. На необхідності розмежування в законі ДЦП та регіональних програм наполягав і В.К. Черняк [3]. Зауважимо, що Положення про окремі міністерства (зокрема, Міністерство праці і соціальної політики, Міністерство транспорту і зв'язку, Міністерство юстиції України) або взагалі не згадують про компетенцію цих органів щодо розробки цільових програм, або містять, на нашу думку, занадто загальні норми. Так, наприклад, за Положенням від 30.07.2004 р., № 852/2004, до основних завдань Міністерства України у справах сім'ї, дітей та молоді відносяться «розроблення проектів прогнозних і програмних документів з питань, що належать до його компетенції».

Висловимо думку, що діяльність у сфері розробки та виконання ДЦП конкретних напрямків має входити до компетенції будь-якого міністерства. Це впливає з ч.1 ст.6 Указу Президента України від 15.12.1999 р. № 1572/99, за цією нормою не допускається прийняття актів КМУ та утворених ним органів, внесення проектів законів та актів Президента України (зокрема, стосовно будь-яких ДЦП) з питань компетенції певного міністерства без погодження з відповідним міністром [10]. Інші Положення про міністерства встановлюють повноваження щодо цільових програм взагалі (так, одним з основних завдань Міністерства промислової політики України, за Положенням від 21.09.2001 р., є саме «реалізація державних програм розвитку промисловості України») [11], але здебільшого регламентують діяльність міністерства стосовно конкретних видів цільових програм.

Зауважимо, що важливою складовою оприлюднення інформації про наявні ДЦП і відповідно громадського контролю за їх виконанням є розміщення інформації про ДЦП у друкованій інформації та на офіційних веб-сайтах відповідних міністерств та відомств. Зокрема, згідно з ч.8 Порядку оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади, на веб-сайті міністерства, іншого центрального органу виконавчої влади має розміщуватись інформація про цільові програми у відповідній сфері. На жаль, п.2 ч.8 Порядку не передбачає такої вимоги для веб-сайтів Ради міністрів АРК та регіональних МДА [12], що, безумовно не відповідає ролі, яку ці органи

відіграють у відносинах в сфері ДЦП та регіональних цільових програм.

Крім того, за результатами моніторингу функціонування веб-сторінок центральних органів державної влади Українським незалежним центром політичних досліджень (УНЦПД) у грудні 2004 р. - січні 2005 р. серед виявлених загальних проблем окремо називається відсутність на деяких сайтах інформації про цільові програми, які здійснюються відповідними органами державної влади [13]. Як вказує експерт УНЦПД Ю. Тищенко, така інформація подекуди замінюється різноманітного роду довідками, а цілісної, системної інформації про стан виконання таких програм фактично немає. Її можна отримати зі звітів діяльності деяких органів державної влади, які розміщені в інтернет-ресурсах, хоча окремої рубрики для розміщення відповідних звітів у постанові КМУ не передбачено. З огляду на це УНЦПД пропонує «чітко визначити місце розміщення на інтернет-сайтах звітів про роботу органів державної влади щодо виконання цільових програм (інформаційно-аналітичні та статистичні дані, питання бюджетного забезпечення)» [13].

Однією з ключових проблем ДЦП І.А. Малирчук називає низьку інноваційну та інвестиційну складові ДЦП, що «практично зводить нанівець ідею досягнення суспільно значущих результатів програмними засобами» [2]. За влучним висловлюванням В. Пода, «за умови вироблення послідовної, чітко структурованої за пріоритетами державної політики, усунення законодавчих суперечностей, розроблення ефективного механізму формування і реалізації ДЦП та контролю за їх виконанням, ці програми зможуть стати дієвим інструментом якісних зрушень в економіці та суспільному житті України» [5].

Отже, нормативно-правова база, що існує в сфері ДЦП, потребує на суттєве вдосконалення. Воно має відбуватися, на нашу думку, в наступних напрямках:

- внесення змін до Закону України «Про державні цільові програми» для усунення вказаних недоліків;
- корегування вказаного закону та поточного бюджетного й фінансового законодавства;
- вдосконалення вирушення питань щодо нормативно-го забезпечення процесів розробки, ухвалення, реалізації ДЦП у нормативних актах, які закріплюють правовий статус центральних та місцевих органів державної влади, органів місцевого самоврядування;
- розробка та ухвалення КМУ Порядку розроблення та виконання державних цільових програм.

Без здійснення відповідних системних перетворень говорити про існування стабільної правової схеми розробки, затвердження та виконання ДЦП буде важко. Розробка відповідних проектів і методичних рекомендацій є актуальною тематикою наступних наукових розвідок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про державні цільові програми» від 18.03.2004 р., № 1621-IV // ВВР України. –2004. –№ 25. – Ст.352.
2. Малирчук І.А. Проблеми формування та реалізації державних цільових програм // Проблеми національної безпеки. –URL: http://www.niisp.gov.ua/vydanna/panorama/issue.php?s=pmb2&issue=2004_3.

3. Стенограма тридцять четвертого засідання III сесії Верховної Ради України 14-го скликання за 15 квітня 2003 р. –URL: <http://www.rada.gov.ua/zakon/skl4/3session/STENOGR/DOC/34>

4. Висновок Головного науково-експертного управління Апарату ВРУ до законопроекту «Про державні цільові програми» від 18 вересня 2002 р. № 16/3-938. –URL: http://www.rada.gov.ua:8080/pls/zweb/webproc4_1?id=&pf3511=12848.

5. Пода В. Принятый закон «О государственных программах» уже не актуален. Лучше никогда, чем так поздно // Коментарі. –20.03.2004. –URL: http://www.parlament.org.ua/index.php?action=draft&dtopic=&draft_id=34

6. Пояснювальна записка Міністра економіки та з питань європейської інтеграції Шлапака О. до проекту «Про державні цільові програми» від 26 серпня 2002 р. –URL: http://www.rada.gov.ua:8080/pls/zweb/webproc4_1?id=&pf3511=12848.

7. Решение Совета глав правительств СНГ «О Порядке разработки, реализации и финансировании межгосударственных целевых программ СНГ» от 16.04.2004 г., г. Чолпон-Ата. –URL: <http://www.rada.gov.ua/>.

8. Дідківська Л.І., Головка Л.С. Державне регулювання економіки: Навчальний посібник. –К.: Знання-Прес, 2003. –214 с.

9. Регламент Верховної Ради України від 27.07.1994 р. // ВВР України. –1994. –№ 35. –Ст.338.

10. Указ Президента України «Про систему центральних органів виконавчої влади» від 15.12.1999 р., № 1572/99. –URL: <http://www.rada.gov.ua/>.

11. Указ Президента України «Про Положення про Міністерство праці та соціальної політики України» від 30.08.2000 р., № 1035/2000 // Офіційний вісник України. –2000. –№ 35. –Ст.1482.

12. Постанова Кабінету Міністрів України «Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади»: від 4.01.2002 р., № 3 // Офіційний вісник України. –2002. –№ 2. –Ст.57.

13. Тищенко Ю. Результати моніторингу функціонування веб-сторінок центральних органів державної влади /Укр. незалежний центр політ. досліджень. –URL: <http://www.ucipr.kiev.ua/print.php?sid=457>.

Надійшла до редакції 29.04.2005

КРОЛЕНКО В.А. ПРОБЛЕМЫ ОРГАНИЗАЦИОННО-ПРАВОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ЦЕЛЕВЫХ ПРОГРАММ В УКРАИНЕ

Анализируются недоработки текущего законодательства в сфере разработки, утверждения и исполнения государственных целевых программ, в частности, проблемы реализации норм Закона Украины «О государственных целевых программах».

***

KROLENKO V.A. PROBLEM OF ORGANIZATIONAL-LEGAL MAINTENANCE OF THE UKRAINE STATE TARGET PROGRAMS

Defects of the current legislation in sphere of development, the statement and performance of the state target programs, in particular, problems of realization of norms of the Law of Ukraine «On the state target programs» are analyzed.

Н.Н. ЯРМИШ

канд. юрид. наук, доц.

Національна юридическа академия Украины им. Ярослава Мудрого

УДК 122+343

ПРОИСХОЖДЕНИЕ КАТЕГОРИИ «СЛУЧАЙНАЯ ПРИЧИННАЯ СВЯЗЬ» В ФИЛОСОФИИ И УГОЛОВНОМ ПРАВЕ

Через философские истоки термина «случайная причинная связь» объясняется его происхождение в уголовно-правовой науке.

Проблема причинности является одной из кардинальных в уголовно-правовой теории. На протяжении многих десятилетий ведутся напряженные дискуссии о сути, признаках, алгоритме доказывания и многих других аспектов причинной связи между поведением человека и наступившим вредом. Споры вызваны потребностями практи-

ки и трудностями, возникающими порой при разрешении уголовных дел, поскольку далеко не всегда очевидно, что вред, который ставят в вину лицу, совершившему общественно-опасное деяние, проистекает именно из него.

Вопрос о причинности в уголовном праве отнюдь не является обособленным, локальным. Он восходит к фило-